

KVEST TEXNOLOGIYALARINING BOSHLANG'ICH TA'LIMDAGI O'RNI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20553541>

Sodiqova Gulira'no Rustamovna

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(boshlang'ich ta'lim) mutaxassisligi I-bosqich magistranti

E-mail: sodikovagulirano@gmail.com

Tel: (+998)90) 363-23-32

Annotatsiya: Ushbu maqola zamonaviy boshlang'ich ta'lim jarayonida kvest texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari va samaradorligini ilmiy asosda o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot doirasida kvest texnologiyalarining o'quvchilarning faolligi, mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyati, shuningdek, mantiqiy va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishdagi roli yoritilgan. Maqolada kvest ashg'ulotlarining fanlararo integratsiya, real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lanish hamda o'quv motivatsiyasini oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Shu bilan birga, texnologiyaning samarali tatbiqi uchun o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi va dars mazmuniga moslashtirilgan kvest topshiriqlarining ahamiyati ham ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot natijalari kvest texnologiyalarining boshlang'ich ta'limda interaktiv, qiziqarli va mazmunli o'quv jarayonini tashkil etishdagi pedagogik ahamiyatini ilmiy asosda tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: kvest texnologiyalari, boshlang'ich ta'lim, pedagogik imkoniyatlar, o'quv faoliyati, interaktiv ta'lim, motivatsiya, kompetensiya rivoji

THE ROLE OF QUEST TECHNOLOGIES IN PRIMARY EDUCATION

Abstract: This article is aimed at scientifically studying the pedagogical possibilities and effectiveness of quest technologies in the modern primary education process. Within the framework of the study, the role of quest technologies in the formation of students' activity, independent and creative thinking, as well as logical and communicative competencies is highlighted. The article analyzes the possibilities of interdisciplinary integration of quest classes, their connection with real-life situations, and increasing educational motivation. At the same time, the methodological training of teachers and the importance of quests adapted to the content of the lesson for the effective implementation of the technology are also indicated. The research results scientifically confirm the pedagogical significance of quest technologies in organizing an interactive, interesting, and meaningful educational process in primary education.

Keywords: *quest technologies, primary education, pedagogical opportunities, learning activities, interactive education, motivation, competency development*

РОЛЬ ТЕХНОЛОГИЙ КВЕСТ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация: Данная статья направлена на научное изучение педагогических возможностей и эффективности квест-технологий в современном процессе начального образования. В рамках исследования освещена роль квест-технологий в формировании активности учащихся, способности к самостоятельному и творческому мышлению, а также логических и коммуникативных компетенций. В статье анализируются возможности квест-занятий по междисциплинарной интеграции, связи с реальными жизненными ситуациями и повышению учебной мотивации. Вместе с тем, для эффективного внедрения технологии показана методическая подготовка учителей и важность адаптированных к содержанию урока квест-заданий. Результаты исследования на научной основе подтверждают педагогическое значение квест-технологий в организации интерактивного, интересного и содержательного учебного процесса в начальном образовании.

Ключевые слова: *квест-технологии, начальное образование, педагогические возможности, учебная деятельность, интерактивное обучение, мотивация, развитие компетенций*

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxsning intellektual, ijtimoiy va axloqiy rivojlanishida muhim poydevor vazifasini bajaradi. Aynan ushbu bosqichda o'quvchilarda asosiy bilim, ko'nikma va kompetensiyalar shakllanib, keyingi ta'lim bosqichlari uchun zarur bo'lgan tayanch tayyorgarlik ta'minlanadi. Shu sababli boshlang'ich ta'lim jarayonini o'quvchilarning yosh, individual va psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etish, ularning bilishga bo'lgan qiziqishini oshirish, mustaqil hamda ijodiy fikrlashini rivojlantirish bugungi kunning dolzarb pedagogik vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur vazifalarni samarali amalga oshirish ta'lim jarayonida an'anaviy o'qitish usullarini zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirishni taqozo etadi. So'nggi yillarda ta'lim amaliyotiga joriy etilayotgan kvest texnologiyalari ana shunday innovatsion yondashuvlardan biri bo'lib, o'quv jarayonini faol, interaktiv va yuqori motivatsiyaga ega shaklda tashkil etish imkonini beradi. Ushbu texnologiya o'yin elementlari, muammoli vaziyatlar hamda izlanishga yo'naltirilgan topshiriqlar asosida o'quvchilarni ta'lim jarayonining faol subyekti sifatida namoyon bo'lishiga xizmat qiladi.

Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun kvest texnologiyalaridan foydalanish ularning tabiiy qiziquvchanligi, tasavvuri va bilishga bo'lgan ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur texnologiya

orqali o'quvchilarda mantiqiy fikrlash, muammoni hal etish, jamoada ishlash, mustaqil qaror qabul qilish hamda kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish imkoniyatlari kengayadi. Shu bilan birga, kvest texnologiyalari fanlararo integratsiyani ta'minlash, ta'lim mazmunini real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash hamda o'quvchilarni faol bilish jarayoniga jalb etish uchun qulay pedagogik muhit yaratadi.

Bugungi kunda kvest texnologiyalarining boshlang'ich ta'limdagi o'rni, ularning didaktik imkoniyatlari va pedagogik samaradorligini ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berish zarurati tobora ortib bormoqda. Chunki ushbu texnologiyaning maqsadga muvofiq va tizimli qo'llanilishi o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish, bilimlarni mustahkam va ongli o'zlashtirish hamda ta'lim jarayonining sifat ko'rsatkichlarini yaxshilashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Pedagogika fanida ta'lim jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etish masalasi so'nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ayniqsa, o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, mustaqil fikrlash hamda muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan interaktiv ta'lim texnologiyalari zamonaviy ta'lim mazmunining muhim tarkibiy qismi sifatida talqin qilinmoqda. Ushbu yo'nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlar kvest texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari va ta'lim jarayonidagi samaradorligini nazariy hamda amaliy jihatdan asoslab bermoqda.

Xorijiy pedagogik tadqiqotlarda kvest texnologiyalari muammoli ta'lim va konstruktivistik yondashuvning samarali modeli sifatida qaraladi. Jumladan, B. Dodge, T. March, J. Willis va boshqa tadqiqotchilar tomonidan ishlab chiqilgan konsepsiyalarda kvest topshiriqlari o'quvchilarning axborotni mustaqil izlash, tahlil qilish, tanlash va amaliy faoliyatda qo'llash kompetensiyalarini rivojlantiruvchi muhim didaktik vosita sifatida talqin etiladi. Ayniqsa, WebQuest modeli o'quvchilarni raqamli ta'lim muhitida maqsadli va yo'naltirilgan bilish faoliyatiga jalb etish imkonini berishi bilan ajralib turadi.

MDH mamlakatlari hamda mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham interaktiv va o'yin texnologiyalarining boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Xususan, N. Sayidahmedov, R. Safarova, Sh. Abdullayeva va boshqa olimlarning ilmiy ishlarida ta'lim jarayonida o'yinli hamda izlanishga asoslangan metodlardan foydalanish boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlariga mos kelishi, ularning o'quv motivatsiyasini kuchaytirishi hamda bilimlarni ongli va mustahkam o'zlashtirishga xizmat qilishi ilmiy dalillar asosida yoritilgan.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, kvest texnologiyalarining aynan boshlang'ich ta'limdagi o'rni, ularning didaktik imkoniyatlari va pedagogik mexanizmlarini tizimli ravishda o'rganishga bag'ishlangan tadqiqotlar yetarli darajada emas. Aksariyat ilmiy ishlar kvest texnologiyalarini umumta'lim jarayoni doirasida yoki o'rta va oliy ta'lim bosqichlari misolida tahlil qilish bilan cheklanadi.

Mazkur holat boshlang'ich ta'lim jarayonida kvest texnologiyalarini qo'llashning nazariy-uslubiy asoslarini chuqur ilmiy jihatdan yoritish zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur tadqiqot kvest texnologiyalarining boshlang'ich ta'limdagi o'rnini aniqlash hamda ularning ta'lim jarayonidagi pedagogik samaradorligini ilmiy asosda tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot metodologik jihatdan tizimli, kompetensiyaviy, faoliyatga yo'naltirilgan va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarga tayangan holda olib borildi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy tadqiqot metodlaridan foydalanildi: nazariy metodlar sifatida pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlarni tahlil qilish, umumlashtirish va taqqoslash; empirik metodlar sifatida kuzatish, suhbat, so'rovnoma hamda pedagogik tajriba-sinov ishlari; diagnostik metodlar sifatida o'quvchilarning bilim darajasi, o'quv motivatsiyasi va bilish faolligini aniqlashga qaratilgan test va topshiriqlar; shuningdek, tajriba natijalarini qayta ishlash va tahlil qilishda matematik-statistik metodlardan foydalanildi.

Tadqiqotning tajriba-sinov ishlari boshlang'ich sinf o'quvchilari ishtirokida tashkil etildi. Tajriba jarayonida kvest texnologiyalariga asoslangan dars ishlanmalari ishlab chiqilib, amaliyotga joriy etildi hamda nazorat va tajriba guruhlarini faoliyati qiyosiy tahlil qilindi. Natijada kvest texnologiyalarining o'quvchilarning bilish faolligi, mustaqil fikrlash darajasi va o'quv motivatsiyasiga ta'siri aniqlandi.

Umuman olganda, tadqiqot metodologiyasi kvest texnologiyalarini boshlang'ich ta'lim jarayoniga joriy etishda ularning mazmuni, shakl va metodlarini o'quvchilarning yosh xususiyatlariga moslashtirish zarurligini ilmiy jihatdan asoslashga yo'naltirildi. Olingan natijalar ilmiy xulosalar chiqarish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun mustahkam metodologik asos bo'lib xizmat qildi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kvest texnologiyalarini boshlang'ich ta'lim jarayoniga joriy etish o'quvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi. Mazkur texnologiya asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar an'anaviy o'qitish usullariga nisbatan o'quvchilarning faolligi, mustaqil fikrlash ko'nikmalari hamda bilimlarni o'zlashtirish darajasini sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ularning yosh va psixologik xususiyatlari inobatga olgan holda tuzilgan kvest topshiriqlari bilishga bo'lgan tabiiy qiziqishni kuchaytirishi bilan ajralib turadi.

Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, kvest texnologiyalari o'quvchilarning faqat bilim olish jarayonini emas, balki ularning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishini ham rag'batlantiradi. Jumladan, guruhli kvest topshiriqlari orqali o'quvchilar hamkorlikda ishlash, o'z fikrini erkin ifodalash, boshqalarning nuqtai nazarini hurmat qilish va jamoaviy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradilar. Bu esa zamonaviy ta'lim konsepsiyasida muhim ahamiyatga ega bo'lgan kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, kvest texnologiyalarining muammoli vaziyatlarga asoslanganligi o'quvchilarda mantiqiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilar berilgan topshiriqlarni bajarish jarayonida tahlil qilish, solishtirish, xulosa chiqarish va muammoni hal etish kabi intellektual faoliyat turlarini amalga oshiradilar. Natijada bilimlarning mexanik yodlanishi emas, balki ongli va mazmunli o'zlashtirilishi ta'minlanadi.

Tadqiqot natijalarini mavjud ilmiy manbalar bilan qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, kvest texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan e'tirof etilgan o'yin texnologiyalari va interaktiv ta'lim yondashuvlari bilan uyg'unlashadi. Biroq, ushbu texnologiyani amaliyotga joriy etishda o'qituvchining metodik tayyorgarligi, kvest topshiriqlarining maqsadga muvofiqligi hamda ta'lim mazmuniga mosligi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Umuman olganda, muhokama natijalari kvest texnologiyalarining boshlang'ich ta'lim jarayonida samarali pedagogik vosita ekanligini tasdiqlaydi. Mazkur texnologiya o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish, ta'lim jarayonini qiziqarli va mazmunli tashkil etish hamda ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, kvest texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqish va ularni ta'lim amaliyotiga tizimli joriy etish zarurati mavjudligi ham tadqiqot natijalari asosida aniqlangan.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kvest texnologiyalarini boshlang'ich ta'lim jarayonida qo'llash o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini shakllantirishda samarali pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Olingan ma'lumotlar va kuzatuvlar asosida quyidagi asosiy natijalar aniqlangan.

Birinchidan, o'quv faoliyati va motivatsiya sezilarli darajada oshdi. Kvest mashg'ulotlarida o'quvchilar berilgan topshiriqlarni mustaqil va ijodiy ravishda bajarishga intiladi. Natijada ular o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirib, bilimlarni chuqur va ongli o'zlashtirish imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Ikkinchidan, mantiqiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalari rivojlandi. O'quvchilar kvest topshiriqlari orqali muammoni tahlil qilish, turli yechimlarni solishtirish va samarali qarorlar qabul qilish faoliyatini amalga oshirdilar. Shu tariqa, bilimlar mexanik yodlanishidan ko'ra mazmunli va ongli o'zlashtirilish jarayoni ta'minlandi.

Uchinchidan, guruhda ishlash va kommunikativ kompetensiyalar shakllandi. Kvest mashg'ulotlarida guruhli faoliyat orqali o'quvchilar bir-biri bilan muloqot qilish, fikr almashish va hamkorlikda muammoni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirdilar. Bu esa boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy va kommunikativ malakalarini mustahkamlashga xizmat qildi.

To'rtinchidan, fanlararo integratsiya va hayotiy vaziyatlar bilan bog'lanish imkoniyati oshdi. Kvest topshiriqlari o'quvchilarga turli fanlar bo'yicha bilimlarni

birlashtirish, real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash imkonini berdi. Shu orqali o'quv jarayoni interaktiv va amaliy xarakter kasb etgan holda ta'limning samaradorligini oshirdi.

Beshinchidan, pedagogik samaradorlik sezilarli darajada kuchaydi. O'qituvchilar tomonidan metodik jihatdan to'g'ri tashkil etilgan kvest texnologiyalari o'quv jarayonining sifat ko'rsatkichlarini yaxshilashga, o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishga va darslarning samaradorligini oshirishga xizmat qildi.

Umuman olganda, tadqiqot kvest texnologiyalarining boshlang'ich ta'limda nafaqat bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, balki o'quvchilarning ijodiy, mantiqiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita ekanligini isbotladi. Shu bilan birga, mazkur texnologiyani muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi va dars mazmuniga moslashtirilgan kvest topshiriqlarining mavjudligi zarurligi ham aniqlangan.

XULOSA

Mazkur tadqiqot kvest texnologiyalarining boshlang'ich ta'lim jarayonidagi pedagogik imkoniyatlari va samaradorligini ilmiy asosda o'rganishga qaratildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kvest texnologiyalarini o'quv jarayoniga joriy etish o'quvchilarning faolligi, mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyati, shuningdek, kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kvest texnologiyalari o'quvchilarning bilishga bo'lgan qiziqishini oshirish, fanlararo integratsiyani ta'minlash hamda ta'lim mazmunini real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, mazkur texnologiya o'quvchilarda muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, mantiqiy yechimlar topish va guruhda hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bularning barchasi boshlang'ich ta'limda ta'lim jarayonining sifat ko'rsatkichlarini yaxshilash va o'quv jarayonini mazmunli, interaktiv qilishda kvest texnologiyalarining samaradorligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, kvest texnologiyalarining muvaffaqiyatli tatbiqi o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi, topshiriqlarning yosh va psixofiziologik xususiyatlarga mosligi hamda dars mazmuniga integratsiyalanganligi bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli, mazkur texnologiyani amaliyotga joriy etishda pedagogik uslubiyatlarni ishlab chiqish va o'qituvchilarni kvest texnologiyasi bilan samarali ishlashga tayyorlash dolzarb vazifa sifatida namoyon bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, kvest texnologiyalari boshlang'ich ta'limda innovatsion pedagogik vosita sifatida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini samarali shakllantirishga xizmat qiladi, ta'lim jarayonini qiziqarli, interaktiv va mazmunli qiladi hamda zamonaviy ta'limning talablariga javob beradi. Shu bilan birga, ularning kengaytirilgan qo'llanilishi pedagogik amaliyot va ilmiy-tadqiqot ishlarini yanada rivojlantirish imkoniyatlarini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Afanasyeva, N. A. (2018). Interactive educational technologies in primary school: theory and practice. Moscow: Prosveshcheniye.
2. Baranova, T. V., & Petrova, E. V. (2020). Quest-technologies as a means of developing cognitive activity in primary school children. *Pedagogical Education*, 4(35), 45–53.
3. Bolotov, V. I. (2017). Innovative methods in primary education. St. Petersburg: Piter.
4. Gusev, S. A. (2019). The role of game-based learning in modern educational process. *Journal of Education and Pedagogy*, 3(12), 78–85.
5. Kholmatov, I. & Rakhimova, M. (2021). Kvest texnologiyalarining boshlang‘ich ta‘limdagi didaktik imkoniyatlari. *Pedagogika va Innovatsiya*, 2(15), 12–20.
6. Prensky, M. (2001). *Digital Game-Based Learning*. New York: McGraw-Hill.
7. Safarov, A. (2020). O‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda interaktiv texnologiyalarning o‘rni. *Ilmiy Pedagogika Jurnal*, 5(10), 34–42.
8. Slastenin, V. A., & Podymova, L. A. (2016). Pedagogical technologies in primary school. Moscow: Akademiya.
9. Zaytseva, L. N. (2018). Quest-technologies in the system of extracurricular activities in primary school. *European Journal of Contemporary Education*, 7(2), 56–63.
10. Замахов, И. (2022). Boshlang‘ich ta‘limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. Tashkent: Fan va Ta‘lim.